

Іван ГОВАР,
педагог Іўеўскай дапаможнай
школы-інтэрната

Кантакты

Будзем сябраваць універсітэтамі

Інтэграцыя — адзін са стымуляў развіцця навукі і адукацыі. Гэтая ісціна вядомая і шматлікай навуковай супольнасці на практыцы ў гісторыі развіцця вышэйшых навучальных устаноў усяго свету. І ў тым ліку — Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, які падтрымлівае шырокія міжнародныя сувязі, супрацоўнічае з ВНУ розных краін.

Адзін з прыкладаў такога супрацоўніцтва — Дні ўніверсітэта Бела-стока, якія 15-16 чэрвеня адбыліся ў Гроду. Напярэднім маштаб-на сусветны ў Гродне прыехала прарэктар універсітэта Бела-стока Леаніда Давыд. Яна і рэктар Гроду Сяргей Александровіч Маскевіч сустрэліся з журналістамі і расказалі аб праграме маючага адбыцца мерапрыемства і сумесных планах дзяюч БНУ на бліжэйшую перспектыву.

У новым тысячгоддзі межы не павінны быць перашкодай для развіцця інтэграцыі ў сферы навукі, — адзначыў С.А. Маскевіч. — Кіраўніцтва двух суседніх універсітэтаў прыйшло да высновы, што сёння патрэбны новыя механізмы супрацоўніцтва, якія ўключалі б у гэты працэс шырокую студэнцкую і прафесарска-выкладчыцкую аўдыторыю.

Так унікальна ідэя праявілі ў Гродне Дні ўніверсітэта Бела-стока.

Правы дзіцяці

Дзеці-сіроты чакаюць цяпла і ласкі

Другі год Беларускае дзіцячае фонд разам з Міністэрствам адукацыі рэспублікі і "Народнай газетай" праводзіць акцыю "Падарым сям'ю дзіцяці". Сёння яна праходзіць пад дэвізам "Сямейнае цяпла і ласка — дзіцяці-сіротам". У Магілёўскай абласці гэтую акцыю праводзіць Магілёўскае абласное аддзяленне Беларускага дзіцячага фонду і ўпраўленне адукацыі аблвыканкама. Яе мэта — не толькі ўладкаваць дзіцяці-сірот у сям'і на час летніх канікул, але і пад апеку, у прыватнасці, і на ўзнаўленне.

Каля 1500 дзіцяці-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, выхоўваюцца ў 13 школах-інтэрнатах і 3 дашкольных дзіцячых дамах вобласці. Раней ад 500 да 700 дзіцяці-сірот і інтэрнатары ўстаноў адукацыі адрэагавалі на базі адукацыйна-рэспублікі і вобласці.

Але ў гэтым годзе з-за недахопу сродкаў (на адрэагаванне дзіцяці-сіроты прадугледжана 7000 рублёў, а кошт пусціць у любы загарадны летнік значна вышэйшы) адрэагаваны летнікі ствараліся ў самых школах-інтэрнатах. У чэрні такі летнік быў адкрыты на базе Магілёўскай школы-інтэрната, у ліпені — у Касцюковіцкай і Бялыніцкай, а ў жніўні — у Хойніцкай і Бабруйскай школах-інтэрнатах. Прычым Бабруйскай школа-інтэрнат размешчана амаль у цэнтры горада, на адной з аживуленых вуліц, і шчыра ўявіць, як можна арганізаваць адукацыю 120 дзяцей на асяляе. Хвія

Ідэя мастацтва пад адкрытым небам размясцілася ў гомельскім скверы імя Андрэя і Ірыны. Тут ужо ўстаноўлена некалькі скульптур з каменя. Па шэрагу ўдзельнічаў апошняга пленэра скульптараў, які праходзіў на Гомельшчыне, усе работы з дрэва перададзены гораду і павінны быць устаноўлены ў скверы для агульнага агляду.

НА ЗДЫМКУ: скульптуры з дрэва (выраблены на мінулым рэспубліканскім пленэры), устаноўлены ў гарадскім скверы.

Фота Сяргея ХАЛАДЦІНА, БЕЛТА.

каб вызначыць напрамкі магчымай інтэграцыі дзяюч БНУ, у тым ліку і ў рамках міжнародных праграм, якія фінансуюцца Еўрасаюзам. А таксама — абмеркаванне магчымасцей пашырэння ўжо існуючага супрацоўніцтва. Напрыклад, па абме-ментам студэнтамі. На сёння каля семінараў маладых людзей з Бела-стока атрымаліся вынішчы адукацыі ў Гроду, а ў польскай БНУ ў сваю чаргу, вучыцца больш за два дзесяткі гродзенцаў.

Гэтыя лічыбы будучы павяліч-ваюцца з адкрыццём у рамках уні-версітэта Бела-стока інстытута бе-ларускай філалогіі, намечаным на кастрычнік 2002 года. У новай на-вучальнай установе плануецца рыхтаваць спецыялістаў у галіне беларускай культуры, этнаграфіі, гісторыі, сродкаў масавай інфарма-цыі, кантэнта, мовы і літаратуры для далейшай работы ў Польшчы. Заняткі будучы вёсці польскія і бе-ларускія прафесары і выкладчыкі, вучыцца таксама змогуць студэн-ты з абедзюх краін.

Гэта — толькі першыя сумес-ныя планы дзяюч БНУ, якія будучы пашырацца і павялічваюцца ў пра-цэсе супрацоўніцтва. Дні Бела-сто-ка ўніверсітэта ў Гродне сімваліз-уюць галоўнае — гэты працэс пай-шоў.

Лілія НАВІЦКАЯ,
(Гродзенскі праўда)

Тое, што Беларускае рачное параводства перажывае крызіс, зразумела ўсім. Тым не менш яно працуе і напяхова спраўляецца са сваімі задачамі.

У тэхнічных вучылішчах рачнога флоту штогод праводзіцца набор і вядзецца падрыхтоўка высока-кваліфікаваных рабочых.

Пра тое, каго рыхтуюць цяпер рачныя вучылішчы, якія ў выпус-ках маюцца і перспектывы, расказу нам дырэктар гомельска-га тэхнічнага вучылішча № 30 ра-чнага флоту Уладзімір Фёдаравіч РЫЖАНКОВ.

— Уладзімір Фёдаравіч, як вы лічыце, калі ў рачным па-раводстве наступіць перамены да лепшага?

— Яны ўжо адбываюцца. У Мазыры цяпер загрузаецца 3300 тон калійных угнаенняў. Чатыры баржы і два цеплаходы павяліч-ваюць іх у марскі порт Нікалава, там, па-рагуіўшыся на марскія судны, груз пойдзе ў Індыю. Гэта добрае свіданне ў доўгім тунэлі крызісу, у якім знаходзілася наша рачное па-раводства.

— Калі і як было адкрыта ва-ша вучылішча, адкуль яго вы-ток?

— Наша вучылішча — адно са старэйшых не толькі на Беларусі, але і на тэрыторыі ўсёй постэс-вай прасторы. Яно было адкрыта ў адпаведнасці з Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 2 кастрычніка 1940 года і пачало пад-рыхтоўку кадрыў са снежня 1940 года пад назвай Рамеснае вучыліш-ча № 1. Потым было рэарганізавана ў ПТВ-30, а з 1977 года — у тэх-нічнае вучылішча № 30 рачнога флоту. У нашай навучальнай уста-нове рыхтуюцца высокакваліфі-каваныя рабочыя для рачнога флоту і прамысловых прадпрыемстваў. Толькі за пасляваеннае гады пусціў у працоўнае жыццё тут ат-рымалі звыш семі тысяч юнакоў.

— Вы самі гаварылі, што ра-чное параводства перажывае сур'ёзны крызіс. Як гэта паўплывала на вашу ўстанову, як вы з гэтым справіліся і ўтры-маліся на плаву?

— Даводзілася на ходу прыста-соўвацца да абставін. 3-4 распад-у

— У вучылішчы ёсць акаява-зада, тыпавыя спартыўна і трэна-жорная зала з дастатковай коль-касцю спартыўнага інвентару.

У сакавіку гэтага года Міні-стэрствам транспарту і камуніка-цыі была прынята пастаова аб вытворчых стэндэдах. Як ужо гаварыў, у нас — звыш 500 наву-чэнцаў, з якіх на добра і выдатна вучацца 15, а 70 чалавек — дзеці-сіроты і дзеці з малазабеспечаных

Будні ПТА

Выбіраючы свой шлях

сем'яў. У мэтах заахвочвання наву-чэнцаў гомельскае ПТВ № 30 на пасяджэнні калегіі Міністра (22 лютага 2001 г. № 4) было пры-нята рашэнне аб мэтаггоднаым вы-дзяленні 15 абытковых стэндэ-лаў у памеры трох мінімальных зарплатаў кожнага з конт сродкаў а-рганізацыі Міністэрства транспар-ту і камунікацыі Рэспублікі Бела-русь.

— Якія перспектывы ў вы-пускіну вучылішча, дзе вы мо-жыце, калі жадаеце, пра-дольжы навучанне на абранай спецыяльнасці?

— Кожны год 4-5 нашых вы-пускіну паступаюць у БельДУ на факультэт рачнога флоту і 2-3 чалавекі — у Марскую акадэмію імя Макарава ў Санкт-Пецярбургу, з якой чатыры гады назаву кіраўні-цтва нашай краіны заключыла дага-вор. Так што для нашых юнакоў усе рачныя і марскія шляхі адкрыты. І ў кожнае жаданне, той, скон-чыўшы нашу вучылішча, можа і да-лей смела плысці ўверх па цячэнні.

Гутарку вёў
Алексей ЮРЧАНКА,
(Гомельскія ведамості)

Сацыяльнае супрацоўніцтва

У жыцці важны першы крок

Вельмі многае ў жыцці залежыць ад першага кроку, зробленага на пачатку шляху. Трынаціці выпускнікі гомельскага ПТВ-67 будуюць і адна-м выпускнікі мінскага ПТВ-63 будуюць пача-працоўную біяграфію ў правільным кірунку на міну-лым тыдні дапамог Гомельскі зарыванкам.

З падчас гарадскога цэнтра за-нятасці ён забараняў трываць і юнакам рабочыя месцы на шэ-рагу гомельскіх прадпрыемстваў і арганізацый. Гэтай дапамогай тым больш важка, што аказана яна дзецям-сіротам, спадзяваючы ў жыцці якім дапаможа часцей толькі на сабе. У выкладчыцкіх вы-падках на дапамогу ім прыходзіць дзяржава.

У гэты ж дзень было прынята рашэнне аб арганізацыі часовай працоўнай занятасці на перыяд

летніх канікул для 194 навучэнцаў ПТВ-126 народных мастацтвах прамысловы, Гомельскага вышша-га прафесійнага вучылішча электратэхнікі, сярэдняй школы № 33, музычна-педагагічнага ка-леджа імя Выгоўскага, ГДУ імя Ф. Скарыны. Замышлена яны будуць рыхтаваць мобі і вырабам нагіль-ных дапаможаў, рамонтна-будунымі работамі і педагагіч-най дзейнасцю.

(Гомельскія ведамості).

У гімназіі № 2 абласнога цен-тра не першы год праводзіцца эк-замены для шасцігодка, на выніках якіх адны дзеці залічваюцца ў па-чатковыя класы, а іншыя "адбей-ваюцца". Але ж праграма пачат-ковай стадыі навучання гімназіі абсалютна ідэнтычная адпавед-най праграме навучання звычайнай сярэдняй адукацыйнай школы. У-нікая пытанне: навошта пачына-ць экзамены для шасцігадовых дзяцей?

Людміла СІМАНОВ.

Адказвае чытачы дырэктар гімназіі № 2 Ларэа КАЛУТНА:

— Сістэма залічэння дзяцей у пачатковыя класы на аснове гука-ва, якая праводзіцца ў прысутнасці бацькоў, практыкуецца ў гімназіі ўжо шосты год. Такі парадокс на-бору вучняў замацаваны ў статуте нашай навучальнай установы.

Адміністрацыя вымушана была пайсці на такое рашэнне, таму што

Дзяржаўнае пытанне

Не толькі выстаець, але і ўзняцца

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Ёсць "тутадумы", якія за тры га-дзіны могуць гэтыя 20 задач і не рашыць. Але за тры дні, ці нават за тры тыдні яны справяліцца з імі лепш, прапаноўваюць некалькі ва-рыянтаў, нестандартныя рашэнні і інш. І, магчыма, для навукі такія людзі акажуцца больш карысны-мі, чым нехта з імклівым розумам і добрай памішчю.

З 1996 па 2000 год колькасць людзей, што атрымалі вучоныя ступені, вырастаў у краіне ў 1,6 раза (у 2000 годзе доктарскую ды-сертацыю абаранілі 112 чалавек, кандыдацкую — 594). Але акту-альнасць тэматыкі дысертацый, на думку многіх ўдзельнікаў па-сяджэння, выклікае трыогу: усе тут аддадзена на волю спадчы-нальніка і яго навуковага кіраўніка. Сістэма каардынацыі тэматыкі ў краіне практычна ад-сутнічае. Напрыклад, ідэі рэфар-маў школы, і ёсць шмат дысерта-цый па педагагічных і псіхалагіч-ных навуках. Але неспрэчнай сувязі паміж рэфармай і тэматы-кай дысертацыйных даследаван-няў, на жаль, няма.

Узровень развіцця навукі ў многім залежыць ад ступені раз-віцця эканомікі, экалагічнай сітуа-цыі ў краіне, інтэлектуальнага і культурнага ўзроўня грамад-ства. У сваю чаргу тэмы развіц-ця навукі вызначаюцца перш за ўсё заканадаўчай базай, усеі сіс-тэмай законаў і нарматыўных актаў краіны.

Пра заканадаўчае забеспячэн-не развіцця навуковай дзейнасці паведамляў ўдзельнікам пасяджэн-ня старшыня Камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэх-нічным праргэсе І.В. Катляроў. Усе пагадзіліся, што сёння наша краіна мае лепшую правую базу на прасторах СНД. Падво-дзячы вынікі працы па прыняц-ці законаў у сферы навукі, Ігар Васільевіч адзначыў, што яны змаглі ў поўнай ступені выра-шыць многія навуковыя прабле-мы. Але па-ранейшаму нізкі са-цыяльны статус навуковага ра-ботніка, нізкая яго заробатная плата і недастатковы сацыяльны абарона. Вельмі валакая праблема — матэрыяльнае забеспячэнне прыкладных і фундаментальных даследаванняў. "Мы дужа спадзяёмся, што ў бліжэйшым годзе будзе прыняты Кодэкс законаў аб навуцы, прарэкт якога знаходзіцца

цяпер у Палаце прадстаўнікоў

Нацыянальнага сходу, — многія праблемы талы ўдалося б выра-шыць", — сказаў І.В. Катляроў.

Камісія па адукацыі, культу-ры, навуцы і навукова-тэхнічным праргэсе дамаглася ўнясення змя-ненняў у Закон аб падатку з фізіч-ных асоб, і цяпер вучоным ужо не прыдзецца заплаўніць дэклара-цыю і плаціць падаткі з сукупна-га даходу. Гэта будзе вельмі на-ручна і не давала магчымасці многім з іх працаваць у ВНУ, рыхтаваць сабе змену. Цяпер чле-ны камісіі лічаць вельмі важным дабіцца істотных змяненняў і ў Падатковым кодэксе — зніжэння

Калі навука сёння не ат-рымае падатковых ільгот, то ёй будзе вельмі складана развівацца далей.

падатковай нагрукі перш за ўсё ў навуковай, навукова-тэхнічнай і інвацыійнай сферах.

Адным з істотных недахопаў айначнай падатковай сістэмы з'яўляецца валакая колькасць выплат, збораў і адлічэнняў у роз-ныя бюджэты і неабліжаныя фонды. Як сказаў у сваім выступ-ленні старшыня Дзяржаўнага ка-мітэта па навуцы і тэхналогіях акадэмік А.І. Лесніковіч, высокі сабекошт навукова-тэхнічнай прадукцыі вызначае той факт, што доля ўключэння ў яго падат-каў у навуковай сферы большая, чым у прамысловасці (адпаведна 53 і 36 працэнтаў). Прыніпо-вым недахопам падаткаабкладан-ня ў навукова-тэхнічнай сферы з'яўляецца і тое, што мае льготы не сама навукова-тэхнічная, а асобныя ўстановы: хтосьці ат-рымлівае, а хтосьці — не. Між тым ўдзельнікі пасяджэння пера-кананыя: льготы павінны быць від дзейнасці, незалежна ад таго, хто ўдзельнічае ажыццяўляе. "Мы ўпэўнены, — сказаў І.В. Катля-роў, — што калі навука сёння не атрымае падатковых ільгот, то ёй будзе вельмі складана развівацца далей".

Асноўны закон, над якім пра-цуе цяпер Камісія па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэх-нічным праргэсе, — аб бліжэй-шым рашэнні Беларусі на 2002 год. Сёння вядома, не халае сродкаў на развіццё навукі і вырашэнне

навуковых праблем. І камісія ха-цела б дабіцца, каб выдзеленыя з бюджэту сродкі хапіла, пры-намсі, на нармальнае функцыяна-ванне навуковых арганізацый, нармальную зарплату, замаца-ванне навуковых кадрыў, пас-таўку навуковага абстаўлення і літаратуры.

На жаль, ўдзельнікі пася-джэння канстатавалі невямакан-не прынятых законаў. Так, на пра-цягу ўжо пяці апошніх гадоў не выконваецца Закон аб бюджэце ў частцы выдаткавання. Як паве-даміў А.І. Лесніковіч, у 2000 годзе недафінансаванне сферы было на ўзроўні семі мільярдаў рублёў — гэта ўвесь бюджэт фонду фунда-ментальных даследаванняў, ці палова базавога фінансавання НАНБ.

У Законе аб навуковай дзей-насці прадзвіжаны комплекс мер па матэрыяльным падтрым-цы навуковых работнікаў. Але галоўнае яго патрабаванне (ся-рэдня зарплата навуковага і на-вукова-педагагічнага работніка павінна быць у паўтара раза вы-шэйшай, чым у прамысловасці) — не выконваецца.

І.В. Катляроў адзначыў, што трэба ўнесці змяненні ў Закон аб Нацыянальнай акадэміі навук Бе-ларусі, дзе былі б прадугледжаны і фінансаванне НАНБ асобным радком у бюджэце, і сацыяльныя гарантыі работнікам акадэміі, і зарплата. Каб НАНБ функцыяна-вала на належным узроўні, а яе праціўнікі мелі належны сацы-яльны статус і належнае ўзнага-роджанне.

Цяпер, на вызным пашыра-ным пасяджэнні Камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па аду-кацыі, культуры, навуцы і наву-кова-тэхнічным праргэсе з удзелам навуковай эліты краіны, ішла сур'ёзная размова аб праб-лемы айначнай навукі. Члены камісіі пастараліся ўважліва вы-слухаць прафесіяналаў, вучоных праблемы, што існуюць у наву-кавай сферы, і акрэсліць меры, якія неабходна прымаць у галіне за-канадаўства. Парламентарыя звяр-нуліся да навукоўцаў з просьбай даламагачы ім у распрацоўцы но-вых законаў. Бо, як сказаў І.В. Катляроў, без вырашэння гомельскага праблем беларускай наву-кі перспектывы ў яе няма.

Галіна СІДАРОВІЧ.

Новыя падыходы

Аўтарскі клас у школе

Як удасканальваецца сёння школьная адукацыя, можна прасачыць на прыкладзе работы віцебскага ліцэя № 1.

Як вядома, два гады назад па ініцыятыве дырэктара ліцэя Раісы Грабоўскай і прарэктара Віцебскага медыцынскага дзяржаўнага ўнівер-сітэта Яна Бекеша быў адкрыты ві-цебскі абласны біялагіка-хімічны (медыцынскі) клас. Днямі адбу-дзецца яго першы выпуск.

Як паведаміў завуч ліцэя па ву-чэбнай рабоце Васіль Іванавіч Шашкоў, большасць выпускнікоў гэтага класа мае намер паступаць у наш медыцынскі ўніверсітэт як са-мы прэстыжныя не толькі ў Віцеб-скай вобласці, але і ў рэспубліцы. Некаторыя маладыя людзі вырашы-лі прадоўжыць адукацыю ў вестры-нарнай акадэміі, ва ўніверсітэце імя Машэрава на тых факультэтах, дзе пераважаюць профільныя прадме-ты — біялогія і хімія. Паколькі вы-пускіні "медыцынскага" класа — першыя лаўрэаты абласнога экспе-рымента, рабіць прагнос адносна іх сторажэння паступлення ў БНУ пакуль ніхто не спыняецца. Але конкурсы мінулага года ў абласны біялагіка-хімічны 10 клас быў ужо вышэйшым. А сёння з перш стар-шакіскай адукацыяй абласнага раёна будзе выбраць толькі аднаго.

Праўда, В.Шашкоў не выключы-ае, што з аднаго раёна на конкурс можа прыйсці адрэагаваных чала-век, а з другога не пройдзе ні ад-зін. Трэба будзе выбраць лепшых з леп-шых. Сёння ў ліцэі тэлефануюць з іншых абласцей рэспублікі. Жа-лаючы трапіць у наш "медыцынскі" клас ёсць нават у Мінскай вобласці.

У чым перавага гэтага новаўва-дзнення ў ліцэі? У сельскіх школах нягледзячы на высокую ўзроўню падрыхтоўкі падлеткаў да паступ-лення ў БНУ звышвысокімі конкурсамі.

Каб паступіць, напрыклад, у меды-цынскі ўніверсітэт, сёння неабход-на мець або добрага рэзультата, або вучыцца ў школе новага тыпу. На-сяле не заўсёды можна знайсці мо-цнага рэзультата, але і грошай гэта каштуе немалых. А ў ліцэі вучыць добра і бясплатна.

Ёсць у школе № 37 яшчэ адно новаўвадзненне: 25 чэрвеня пачаліся экзамены ў 8-ы, "аўтарскі", клас в-адамага навукаўнага матэматыкі Мі-хаіла Волкава, які пачынаючы ўжо з пятага класа працуе з вучнямі па сваёй праграме, у аснове якой — адна з лепшых праграм па матэма-тыцы ў былым СССР. Аўтарскі клас — гэта творнае Міхаіла Мікалае-віча. Ёсць упэўненасць, што і вядлі творчай работы навукаўна будучы выкладчыкі. Дарэчы, асвенні міну-лага года рэспубліканскай камісія па атэстацыі ліцэя прызнала, што па ўзроўні інтэлекту клас М.Волкава — лепшы ў краіне. Волкіт працы заслужанага навукаўна матэматы-ка, пра які вядома не толькі на Бела-русі, але і ў СНД (ён выхавану больш за 50 пераможцаў рэспубліканскіх алмпіяд і 6 пераможцаў сусветных алмпіяд), гарантуе якіхсь вельмі дэ-талі па матэматыцы.

І яшчэ. Сёння пры паступленні ў многія БНУ ўдзельнікі экзамены па геаграфіі і замежнай мове, у прыват-насці англійскай. Таму калектыв выкладчыкаў ліцэя вырашыў у гэ-тым годзе, адказваючы на запыты дзяцей і бацькоў, адкрыць клас, дзе б вучні разам з матэматыкай вучыліся і геаграфію. Так узнік прырода-знаўча-матэматычны клас, у які, як і ў астатніх профільных класах, па-трэба здаваць уступныя экзамены.

Г.ВОШНЯКОВА,
(Народнае слова)

Пытанне — адказ

У гімназію — праз экзамен?

Прыняцц усеі жадаючых мы не ў сі-лах. Мяркуючы самі — сёлета ба-льш падлідае 176 аду, а набірае гімназія ўсёго тры класы па 20 на-лавак. Аднак і неабходнась адбі-раць найбольш падрыхтаваных да школы хлопчыкаў і дзяўчынак, бо пасля чацвёртага класа ім даведзец-ца здаваць экзамены, каб трапіць у гімназічныя класы. Дарэчы, дзеці, якія не правялі сабе пачаткі гутаркі, не пазбаўляюцца магчымасці пас-тупіць у гімназічны клас у далей-шым. Пасля чатырох год навучання ў агульнаадукацыйнай школе мож-на зноў правярць веды свайго дзіціці: экзамены ў нас адкрытыя, і здаваць іх мае права любы вучань з брэсцкіх школ.

Гэтую інфармацыю павесяліў у тэлефоннай размо-ве і загадчыца аддзела адукацыі і Маскоўскага раёна г. Брэста Лілія ЖЫВІЦ.
(Заря)

Аналізуем — глядзім наперад

Адчуваць сябе сапраўдным творцам

Выхаванне кваліфікаванага высокаасведмомага спецыяліста — складаны працэс. Ён уключае ў сябе добра прадуманую сістэму навучання і наза-кладнае выхаванне работніка, якая была б цікавай, давала б магчымасць для разнастайных занят-каў у клубах па інтарэсах, секцыях, зуртах, у правядзенні сумесных святаў, мэтаматычных веча-роў і іншых мерапрыемстваў. Навучэнцы ў пазачасны час павінны набіраць новых сіл, адна-чыць і духоўна ўзбагаціць сябе.

Наша рэальнасць пастаянна уносіць свае карэкцыі. Хваля інфармацыі і дзізінаформцыі, ры-нак з яго асаблівасцямі, кіно, тэ-лебачанне — усе гэта прымушае шукаць новыя, больш прадума-ныя шляхі і метады ў выхаванні. Без глыбокага пранікнення ва ўнутраны свет чалавека шчыра мэтанаваравана ўплываць на яго асобу. Педагогам неабходна ўба-чыць прыгожую і добрую душу, спагадлівае сэрца і вызначыць шлях у духоўнае сталасць.

Каб умель вырашыць гэтыя задачы, наш педкалектыв працуе над вывучэннем асобы навуко-на, выяўляе асаблівасці яго харак-тару, аналізуе іх і арганізуе інды-видуальную работу па карэкцыі і развіцці зольнасцей. Вывучэнне праводзіцца праз асабовыя спра-вы, гутаркі, тэспіраванне, анкета-ванне, назіранні, узамненні са школай і з бацькамі, дыягнаставан-не. Псіхалагам выяўляюцца ін-дывидуальныя рысы характараў, тыпы тэмпераменту, зольнасці, крыніцы становаўчых і нега-тыўнага ўплыву, адметнасці ў па-ведзінках, асабовыя кантакты, вызначаюцца праблемы і распра-цоўваюцца тактыка індывідуаль-най работы.

У бягучым навукальным годзе педкалектыв вучылішча працаваў над стварэннем ком-плекснай сістэмы выхаванчых ра-боты, накіраванай на станаўленне і развіццё асобы навучэнца з леп-шымі якасцямі чалавека, грама-дзяніна, працаўніка і сем'ініна. Мы імкнемся свёрдзіць творчы падыход, разумен

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

“...У маім уяўленні Янка Маўр застаўся даверлівым, шчырым, шкаўным і хітраватым, як вялікая дзіця.”

Успамінаецца, як у час з’езда беларускіх пісьменнікаў у 1954 годзе ён падшоў да мяне ў перапынку. Гэта было ў фазе тэатра Янкі Купалы. У калідоры тэатра няма крэслаў, і я села на падваконнік. Іван Міхайлавіч весела ўсміхнуўся і сеў побач. “Вось так і грэба! — сказаў ён. — Для таго, хто піша для дзяцей, не павінна быць умоўнасцей. Сядзіш на падваконніку і адчуваеш сябе, як у дзяцістве!”

У гутарках з дзецьмі Я.Маўр імкнуўся прывіць этыку паводзін, неабходную для рэалізацыі становішчаў, умеў дыягнаставаць узровень развіцця іх светапогляду.

Мне даводзілася досыць часта выступаць разам з Янкам Маўрам у Мінскім палацы піянераў і школьнікаў. Нягледзячы на хваробы ён ніколі не адмаўляў дзецям: прыходзіў, шчыра гутарыў з імі. І кожны раз, нібыта ўпершыню, расказваў адзін эпізод. “На адной сустрэчы хлопчык спытаў мяне: “Вось я чытаў “Палескія рабінзоны” і не магу зразумець, дзе Мірон і Віктар бралі вярхоўкі, каб звязаць бандытаў?” І з імгненнем здзіўленнем Іван Міхайлавіч гаварыў: “Вось бачыце, я і сам не заўважыў таго, што заўважылі мае чытачы! Калі ў вас знойдзецца якая-небудзь заўвага, — пытайцеся, пішыце, буду вам удзячны!”

Працэсы сацыяльнай адаптацыі, фарміраванне асобы дзіцяці ў сістэме педагогічных катэгорый — гэта тэма, вядома, хвалювала аўтара твораў “У краіне райскай птушкі” (1928 г.), “Сын вады”, “Амок” (1929 г.), “Палескія рабінзоны” (1930 г.), “ТБТ” (1934 г.), які звярнуўся да школьнікаў па радыё, абгрунтаваўшы неабходнасць чытання кніг.

З выступлення Я.Маўра па радыё (1976 г.):

“Калі я вучыўся ў пачатковай школе, усе мы тады мала чыталі кніг.

Але аднаго разу я напісаў добрае сачыненне і настаўнік даў прачытаць кнігу “Хажына дядзі Гома”. І я гараву, што такую кнігу далі прачытаць, такую тоўстую кнігу. Я паглядзеў малюнку. Патрымаў я гэтую кнігу дні 3-4 і аддаў настаўніку. Ён узняў і схваў гэтую кнігу ў шафу, нават не спытаў, ці прачытаў я яе. Ну я і рады, што не спытаў. Значыць — выкруціўся.”

Пасля таго, гадзі прайшло, мне трапілася другая кніга. Майн Рыда, як памятаю. Я прачытаў яе. І пераканаўся, што кнігі вельмі карысныя і цікавыя справы. Заўважыў я: вучыцца зусім лёгка зрабілася. Калі ў мяне самога былі дзеці, тады ўжо я ўспамінаў спосабы прыхавочыцца ад чытання кніг. Пайшла ў іх справа добра, і “4” і “5” нек самі пайшлі. А як я шкадую тых, хто не чытае кнігі!”

У ГУТАРКАХ з дзецьмі Я.Маўр імкнуўся прывіць этыку паводзін, неабходную для рэалізацыі становішчаў, умеў дыягнаставаць узровень развіцця іх светапогляду. Пісьменнік-педагог, вызначаючы ўмовы аптымальнага развіцця светапогляду дзяцей, мог даць існаснае ўяўленне аб прыродзе, грамадстве праз сістэму абазначаных каштоўнасцей ідэалаў асобы.

Разам з тым праймае хвалявалі дэвізныя паводзіны падлеткаў, псіхаразцыя паводзін дзяцей, матываванасць іх учынкаў. Ён даводзіў:

“Шчыра дзякую вам за добрыя водгукі пра мае кнігі. Гэта мая самая вялікая ўзнагарода. Адну такую ўзнагароду я меў ад шафера таксі. Вёз ён мяне на сваёй машыне, коса пазіраў і ўсміхаўся. А потым і кажа: “Ці ведаеце вы, што я адзін з вашых рабінзонаў?”. Вядома, я вельмі здзіўлены. І тады ён расказаў, што ў 4 класе яны, тры Талікі, прачытаўшы “Палескія рабінзоны”, узялі з дому. Аднаго злавліў у Гомелі, дваіх — у Адэсе. Я пакрыўдзіў і кажу яму: “Чаму ж вы ўзялі так далёка, калі вам спадабаліся героі Палесся”. Мой “рабінзон” толькі мог адказаць: “дурныя былі”.

Але я вам скажу, пры ўсіх выпадках — кнігі чытаць карысна. І раю вам — чытаць кнігі заўсёды, яны вам патрэбны, як паветра. Калі вы палюбіце кнігі і будзеце многа чытаць, то “4” і “5” самі пасыплюцца ў дзённікі. А двойкі вам будзе цяжка атрымаць, калі вы і захочаце, бо начытаны вучань не будзе казаць глупства, калі нават і не вучыўся ўрок. Запомніце добра, сябры, “тот, хто с кнігой по жыццю шагае, нікогда і нігдзе не пропадет”.

Я ПЕРАКАНАНЫ: менавіта Я.Маўр прадвызначыў сваёй апавесцю “ТБТ” эстэтычную праграму дзеяння (гайдараўскія шмукравыя яшчэ пісаліся), якая сёння набыла рэальную форму міжсабавых зносін і дзіялогу ў клубных па інтарсах, у клубных аб’яднаннях, студыях асабнага росту, адукацыйных секцыях “Я і сусвет”, аб’яднаннях юных псіхалагаў (занятак апошніх — трэнінг). Праз гульні (структурны сродак арганізацыі сюжэтна-кампазіцыйнага матэрыялу), праз тайну (невядомасць выніку), Маўр вывёў сваіх герояў на прадметнае поле калектыўнай творчасці.

Што латынцка маўраўскай канцэпцыі самасцвярджэння асобы, то яна сёння знаходзіць вырашэнне ў праграме “Арыенцір” у малодшых класах, дзе пастаўлена задача праз калектыўна-гульнявую дзейнасць сфармаваць у дзіцяці існасны светапогляд. Маўраўскае канцэпцыі актыўнага героя абаліраваўся на сістэму гуманістычных каштоўнасцей, развівалася, кажучы па сённяшнім, праз сацыяльна-культурную моту, вызначаную фактарам рэфармавання школы ў святле новай, распрацаванай вучонымі канцэпцыі навування і выхавання дзяцей.

Нагадаем “Палескія рабінзоны”. У ракурсе сённяшняга дня гэты твор — пачатак мадыфікаванай школы выхавання ў экстрэмальных сітуацыях выбару. Менавіта Я.Маўр як педагог вызначыў праблему асабістага эксперыменту, вучыў жыццё праз разуменне дзейнасці, гульні, выкарыстанняў, ужо як пісьменнік, асабліва спецыфічную жанравую форму апавесці, што і дазволіла яму ўключыць герояў у сістэму сацыяльна-маральных сувязей. Шкада, аднак, што пісьменнік, які абазначыў контуры сваёй культуры-асветніцкай парадыхмы (а на яе сёння абаліраюцца педагогі) недаравальна забылі. Вазьміце ў рукі праграму па беларускай літаратуры для 5-11 класаў 2000 г. У праграму творы Я.Маўра не ўключаны. Ніводзін. Толькі ў 5 класе вучням рэкамендавана азнаёміцца ў якасці пазакласнага чытання з апавесцю “Палескія рабінзоны”. На адным узроўні аказаўся Я.Маўр з В.Зубам, М.Ваданосавым, чые слабыя ў мастацкіх адносінах творы “Тамнічы надліс”, “Скарб Загорскай камяніцы” (як, дарэчы, і твор У.Краўчанкі “Тамніца адной выспы”) аднесены да катэгорыі “для пазакласнага чытання”. Штошці тут не так, паважаныя складальнікі праграмы з лабараторыі літаратурнай адукацыі нашага Нацыянальнага інстытута адукацыі. Нават у рэкамендацыйны спіс па літаратуразнаўстве (дадатак 1, стар.229) не трапіла манатрафія М.Яфімавай “Цэлы свет — дзеціам”.

Няма пісьменніка — няма і праблем?

“Прышчыліва новай якасцю праграм з’яўляецца іх зарыентаванасць на вывучэнне беларускай літаратуры ў судноснах з сусветнай” — гаворыцца ў тлумачальнай запісцы праграмы сярэдняй агульнаадукацыйнай школы з беларускай і рускай мовамі навування. Зыходзячы з гэтага прыняццў навукоўцы ўключылі ў спіс для пазакласнага чытання творы замежных аўтараў: А.Конан-Дойла, Дж.Купера, Ж.Верна, М.Рыда, В.Скота, В.Гюго, Д.Дэфо, А.Дюма. І для агляду — “Уладар над мухамі” У.Голдзінга і Э.Сетан-Томпсана — для чытання і абмеркавання.

Гэтым самым складальнікі праграмы па сутнасці далі настаўніку магчымасць шляхам парэўнальнага аналізу растлумачыць вучням сацыяльна-маральную дэфармацыю персанажаў твораў замежнікаў — таго ж Голдзінга і Сетан-Томпсана — і камунікатывую дзейнасць герояў Я.Маўра, калі б творы апошняга былі ўключаны ў абавязковую праграму для вучэння на ўроках. Самі па сабе мастацкія творы актуальнага на

сёння Я.Маўра адпавядаюць зместу наватарска-педагагічных ідэй Л.С.Выгоцкага: “Ахапіць дзіця сістэмай сацыяльна-маральных сувязей у школе — гэта адзін бок выхавання, а другі — навучыць рабіць уласны выбар на аснове маральных прышчпаў і норм жыцця”.

ЯНКА Маўр — заснавальнік прыгодніцкага жанру і фантастыкі (жанр уяўляе сабой сімбіёз прытчы, казкі, фальклору, эмацыянальнага кантрасту і асацыятыўнага паралелізму, сімволіка-алегарычнай умоўнасці, драматычнага імператыву дыялягічнага характару). Прыгода “як якасць эстэтычнага раду” (вызначэнне вядомага даследчыка А.Вулса) адыгрывае значнае месца ў творах М.Лынькова (сфармуляваў рамантычны стыль героіка-патрыятычнай апавесці, разглядаючы праблему герайчнага як псіхалага-сацыяльнага), У.Л.Караткевіча (выявіў дыялектыку сувязі агульнага, адзінкавага, адшукаўшы карані нашай ў гісторыі), І.Дайнекі (твор “Меч князя Вячкі” вывучаецца ў школе), які даў форму апавесці да метафарычнасці, падаўшы прыгоду праз гісторыю. У.Л.Паўлава (твор “Пажарніца” рэкамендаваны для пазакласнага чытання). Апошні не паслухаўся прыхільнікаў падзвіжнай эпітафій апавесці, а даў узор твора псіхалагічнага кітталу. Я.Маўр жа, расцэньваючы чалавека як часцінку сацыяльнага свету, сцвярджаў агульнае, інтэрнацыянальнае, распрацоўваў характары, бачачы ў іх форму праяўлення грамадскай псіхалогіі.

Субстанцыя гульні ў прыгодніцкіх творах Я.Маўра — гэта асацыятыўная сувязь паміж сацыяльным статусам дарослых і дзяцей, узаўважэнне страчанай гармоніі, адсутнасць якой сказваецца на месце крытэрыяў даросласці герояў. Па сутнасці,

Актуальні

Другое чаканне Майўра

аўтар прыгодніцкай апавесці ў 30-я гады ўзняў актуальную праблему перабудовы чалавечага мыслення. Звярнуўшыся да парадэкальна-зваротнай ідэнтфікацыі сітуацыі (калі не дзеці бяруць прыклад з дарослых, а наадварот), ідучы “ад праціўнага”, Я.Маўр у “ТБТ” імкнуўся высветліць псіхалагічна-сацыяльную праблему: дарослы абавязаны ставіцца з разуменнем да ўнутранага свету маладога пакалення, кожнае фарміруе сваю самасвядомасць і камунікатывую якасці, выхоўваючы ў сабе ініцыятыву, самастойнасць, адказнасць,

Шкада, аднак, што пісьменніка, які абазначыў контуры сваёй культурна-асветніцкай парадыхмы (а на яе сёння абаліраюцца педагогі), недаравальна забылі. Вазьміце ў рукі праграму па беларускай літаратуры для 5-11 класаў 2000 г. У праграму творы Я.Маўра не ўключаны. Ніводзін. Толькі ў 5 класе вучням рэкамендавана азнаёміцца ў якасці пазакласнага чытання з апавесцю “Палескія рабінзоны”.

спадзеючыся аднак, на падтрымку дарослых.

Настаўніку трэба, відаць, убацьчы гэтую прыхаваную, унутраную тэму “бацькоў і дзяцей”. Тэма бацькоў і дзяцей у асвятленні Я.Маўра — гэта імкненне аўтара да сінтэзу прамой і зваротнай сувязі, неабходнасць якой выяўлена аўтарам праз мастацкую метафару. Безумоўна, перабудова свядомасці герояў апавесці “ТБТ” звязана з лямкай застойных стрэзатапаў, выклікае ў дарослых раэакцыю неразумення: яны ставяць пад сумненне шчырасць памкненняў маладзых. Працягваючы паказ гульні, аўтар пераводзіць яе ў плоскасць камедыйных сітуацый (член ТБТ выклікаў палазэрніе ў настаўнікаў тым, што ўзяўся добраахвотна, згодна са статутам таварыства, адрамантаваць парашкоўны таварышам табілету — можа, сам вінаваты? Покраючыся з паштовай скрыняй, яны сталі разблытаць збытаныя электраправады, у выніку чаго наклікалі на сябе бяду (дворнік пачынуў, што на дрэва забраліся хулігані). Тым не менш усё, што робяць Паўлік Рагата, Клава Макейчык, аб’яўшшы вайну рэчам, становіцца рэальнасцю, прымушаючы дарослых перагледзець свае вывады і ацэнкі. Выкладчыку Беларускай літаратуры на гэтым прыкладзе можна прапачыць, як абдываецца злішч прамой і зваротнай сувязі. Скараючы дыстанцыю паміж героямі, Я.Маўр звяртаецца да вытокаў народнай маралі, выступаючы супраць аднабоковага руху душы героя.

Матэў народнай мудрасці (шуда — чалавек, які клопоціцца пра другіх, але малайчыня і той, хто разумее добрыя памкненні чалавека) тут апрадмечаны. Хлопчык узяўшы на клубок, папсаваў кветкі. Людзі абураліся паводзінамі хлопчачыні, якое з месца дарэмна вомакнення знікла. Да клубка падшлі для дзяўчынкі, вярнула кветкам ранейшае становішча. Людзі пачалі хваліць дзяўчынку (гэта была член ТБТ Клава Макейчык).

Выкарыстоўваючы публіцыстычную манеру пісьма, празаік прапанаваў чытачу параважач. Чаму здзіўліся людзі? Толькі што жанчына вярнула кветкам ранейшы выгляд, а хлопчык паставіў на месца камень. Кожны лічыў, што так і павінна быць. А калі тое самае зрабіла Клава, то людзі здзіўліліся, ухваліўшы ўчынак дзяўчынкі. Чытач здагадваецца, у чым тут сакрэт. Жанчына выправіла тое, што зрабіла яе дзіця, хлопчык выправіў тое, што зрабіў сам, а Клава выправіла тое, што зрабіў, не падумаўшы, ішчы. Але ж добрую справу дзяўчынка зрабіла па сваёй ініцыятыве. Вось гэта і было тое новае, незвычайнае, да чаго людзі не прызвычаліся. Менавіта ў культурна-асветным моманце твора — сінтэзу прамой і зваротнай сувязі. Жанчына, якая становіцца адгукналася пра ўчынак Клавы, расказвае другой аб тым, што сустракала дзяўчынку раней — тая прыбрала з дарогі калючы жалезны прадмет, які мог пашкодзіць кола чыйгося аўтамабіля.

Ступень напружанасці прыгодніцка-бытавой апавесці Я.Маўра не змяняецца, калі пісьменнік уводзіць герояў у кола грамадскіх праблем, не адыходзячы ад маральна-эстэтычных прышчпаў грамадзянска-патрыятычнага пачатку, гуманістычных ідэй, афарбаваных ўчынак героя ў танальнасць лабарачынасці.

Гэта так: абраная аўтарам форма апавесці садзейнічае арганічнаму сінтэзу жыццёвай праўды з рамантычным пачаткам. Я.Маўр працягвае паказ асобы, у якой уасоблены лепшыя рысы сучаснасці. Такім чынам, спалучэнне супрацьлеглага — часовага пачатку і алегарызму мастацкай формы — служыць у Я.Маўра каталізатарам грамадскіх ідэй у спалучэнні з прышчпамі рамантызацыі рэчаіснасці (незалежна ад рэальнай абстаноўкі). Вырашаючы праблему асобы і калектыву шляхам па-

уначны час, калі Сэм і Ян спяць, іх тайна наведваецца бацькі. Сэм і Ян па вечарах калочыцца ад страху, бачачыся з’яўлення ляснога духа-баншы. У Мірона і Віктара гэты факт выклікаў бы, напэўна, пацуючы жалю. Сэм і Ян не забавіліся птушца. Аднак гэта прадэкспланавана не ўсведамленнем каштоўнасці прынатых, а ўяўленнем забавонага характару. Героі Сетана-Томпсана — хлопцы па натуре жорсткія. Сустрэўшыся з вавёркай-ляцягай, “дзікуны” ссыкаюць дрэва. Зярок гіне. А вось сустрэча герояў Маўра з ляцягай мае характар зашкіўленасці, выклікае дыскусію.

Сэм і Ян жорстка распраўляюцца з янотам. Мірон і Віктар у аналагічнай сітуацыі паводзяць сябе па-іншаму. Знайшоўшы нямоглых барсую ў лесе, яны прыносяць звароў “дадому”.

Настаўніку трэба, відаць, убацьчы гэтую прыхаваную, унутраную тэму “бацькоў і дзяцей”. Тэма бацькоў і дзяцей у асвятленні Я.Маўра — гэта імкненне аўтара да сінтэзу прамой і зваротнай сувязі, неабходнасць якой выяўлена аўтарам праз мастацкую метафару.

Характэрна, што ў замежнай літаратуры, якая распрацоўвае тэму рабінзанады, паказ далучэння герояў да прыроды вядзе да негатыўнай пераацэнкі маральных каштоўнасцей, да праяўлення, качучы словамі Горкага, “зварынага анархізму”. У герояў, скажам, У.Голдзінга (“Уладар над мухамі”), паралізаваны духоўны пачатак, што, па сутнасці, і прыводзіць іх да фізічнай гібелі. Першая праймае кроў кружыць ім галовы, выклікае імкненне абнаславіць свет прыроды. Пісьменнік намячае той бар’ер, пасля якога героі ягонага твора ператвараюцца ў звароў. Асабліва запамінаецца ў творы замежнага аўтара размова двух патэнцыяльных забойцаў, што страцілі пачуццё чалавечай годнасці, трапіўшы на востраў пасля авіякатастрофы.

— Я смотрел, куда ткнуть, — сказал Джек, — и немного опоздал.

— Нужно было заколоть его, и все тут, — со злобостью сказал Ральф. — Кабанов колют.

— Им перегрызают горло, чтобы выпустить кровь, — возразил Джек. — А иначе мясо нельзя есть.

— Так почему же ты не...

Они прекрасно знали, почему: потому что гусно убивать животное, так как вид крови невыносим”.

КАЛІ пошук прыгод для герояў У.Голдзінга — самамэта, то для Віктара і Мірона — абставіны іншага парадку. Пранікаючы ў творчую лабараторыю празаіка, пачынаеш усведамляць сакрэт залужы Маўра, які малэлюе прыгоду. Прымушае, напрыклад, задумацца эпізод з выратаваннем ад смерці пагранічніка Саўчука, якога бандыты прывялі на востраў пад канвоем. Здаецца, вопытны вайсковец пасля таго, як бандыты з дапамогай Віктара і Мірона былі звязаны, павінен быў сам застацца ахоўваць гэтых палонцаў да тае пары, пакуль хлопцы не вернуцца на востраў з падмогай. Варыянт канваіравання бандытаў наўмыснымі сіламі адпадае: палонных са звязанымі рукамі па кладках багавіння правесці было немагчыма. Чаму ж не Віктар і Мірон накіроўваюцца на заставу? Даварваючы маладым героям вялікія справы, празаік хапее паглядзець, як справяцца з адказнай задачай сябры. Мірон і Віктар выканалі даручэнне старэйшага таварыша, праявілі арганізатарскія здольнасці, калектывізм, пачуццё локця. У рызкоўнай сітуацыі абазначылі характары абодвух — гарачнасць Віктара і памяркоўнасць Мірона. Калі Віктар схпіўся над вогнішчам, бандыт схпіў яго за шыю, імкнуўся другой рукой вырваць у юнака рэзальвер. Віктар запатрабаваў, каб Мірон страляў. Рацыянальны, спакойны Мірон аднак не стрэліў. Сябрук растлумачыў правамернасць свайго ўчынку так: калі б ён стрэліў, то мог бы параніць і Віктара, бо абое схпіліся ў барацьбе. Калі б рэзальвер, даводзіць Мірон, мог быць прыстаўлены да галавы бандыта, той, магчыма, адхіліўся з ці выбіў зброю. А калі Мірон засунуў рэзальвер за каўнер бандыту, той ужо нічога не мог зрабіць. Мірон і Віктар выпяваюць духоўна.

Уводзячы апавесць у рэчышча рамантычнага напрамку, аўтар не паруючы адзіства і пераемнасці жанравай формы. І апошняе. Дарэмна некаторыя крытыкі сцвярджалі, што сённяшнім хлопчыкам і дзяўчынкам “сумна быць толькі каля Мірона і Віктара”, бо яны “значна багацейшыя за маўраўскіх герояў” (Ванкарэм Нікіфаровіч, газета “Літаратура і мастацтва” ад 13 ліпеня 1965 года).

Зліўшы педагагічную ідэю, зарыентаваную на фарміраванне калектыўнага пачатку праз індывідуальны стыль і накірунак дзейнасці асобы, з мастацкай, Я.Маўр паказаў, як абдываецца працэс фарміравання здольнасцей, выпрацоўваюцца якасці, неабходныя для рэалізацыі жыццёвых планаў.

Нікіфаровіч не ўлічыў аднаго: справа не ў аддаленасці ў часе. Справа ў маральнай пазіцыі Мірона і Віктара, у іх светапоглядзе. Бескампраміснасць герояў Маўра — катэгорыя маральная. А героі радуецца сваёй актыўнасцю, умеюць пастаць за сябе, умяшашца, не праходзячы міма несправядлівасці.

Патрыёт-пісьменнік любіў жыццё, радаваўся поспехам людзей. Ён так выказваўся аб усім гэтым, вызначаючы сваё месца ў грамадскім жыцці рэспублікі: “Няма большага шчасця для чалавека, чым служэнне Радзіме. Бачыш, ганарашца, радуецца ўсе людзі поспехам за кароткіх паслявоенных гады. Самому хочацца быць дастойным гэтых вялікіх спраў. Унесці ў іх і сваю маленькую лепту.”

Цяпер у мяне сілы ўжо не тыя, але імкненні, планы не памяншыліся. Я закончыў пісаць апавяданне “Цётка Эмілія”. У ім расказваецца аб простых людзях Італіі, якія ўсе свае сілы аддаюць выкаароднай справе — барацьбе за мір. Зараз я працую над кнігай аб падарожжы на так званай машыне часу. Акрамя таго, мне хочацца скончыць распачаты твор “Дзёнік неспакойнага хлопчыка”. Думам напісаць кнігу аб рамесніках, а таксама аб тым часе, калі сам вучыўся ў вучылішчы. Хочацца паказаць герайчнаму барышчу ў Карзі і В’етнаме.

Я лічу найвялікшым шчасцем, што кнігі, напісаны мной, чытае і вы, школьнікі. Я заўсёды з нецярпеннем чакаю ва-вашых водгукаў. Для вас жа асабліва радасна працаваць: вы — наша будучыня”. (З выступлення Я.Маўра па рэспубліканскім радыё).

ДРУГОЕ чаканне Я.Маўра... Яно аб’ектыўнае: гэтага хочучы настаўнікі, вучні, бацькі, грамадскія, якая праз некаторы час будзе адзначаць юбілей вялікага падарожніка, чалавечкалюба-гуманіста. Вас чакаюць у школе, Іван Міхайлавіч!

Браніслаў ЗУБКОЎСКІ,
дырэктар Светлагорскай сярэдняй школы,
Пухавіцкага раёна.

НА ЗДЫМКУ: у краіне палескіх рабінзонаў.

Фота Ю.БОНДАРАВА.

